

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad cat. olicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általatok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felolós szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-ter 1.**
Egyes számok kaphatók: a dohánytözsékben.

Közgyűlés a városnál.

A tegnapi közgyűlés tulajdonképpen Holly Géza dr. v. biz. tag nevéhez fűződik. Ő volt az, a ki a múlt évben felebbezést nyújtott be az iránt, hogy a szervezési szabályrendeletben megjelölt rendes havi közgyűlés július hó folyamán is megtartassék.

Megtartatott, de maga a tárgysorozat már olyan vékony volt, hogy a ki látta, már eleve elvesztette minden kedvét a megjelenéstől. Háromtelekdarabolási ügy a program elején a tárgyalás anyagát sem képezhetette, mivel a bizottsági tagok száma a szükséges 72-től nagyon is távol állott, sőt az ülés elején össze-vissza nem voltak többen 22-nél. Később addig-addig szállinkóztak, míg a száma majdnem elérte az ötvenet.

Igazságtalanok volnának azonban, ha a tegnapi közgyűléstől minden érdekességet megvonni akarának. Ellenkezőleg. A porondon ott láttuk a közgyűlés állandó humoristáját, a kinek ugyan mindig nagyon is igaza van, ha felszólal, de dialektikája, frappáns megjegyzései annyira magukon viselik az eredetiség, sőt a humor béléget, hogy a kacagás és a színporkázó megjegyzések állandó kísérői Pollák ur felszólalásainak. Tegnapi beszédében kereken kijelentette, hogy ő nem „vizsketegből” beszél — felszólalási vizsketeket gondolt — de igaza van, mert a városi

hatóság 30 esztendő óta ígéreti a várkörúti csatorna beoltozását, de cselekedni ebben az irányban még semmit se láttunk. Ki merné vitatni, hogy Pollák Árminnak igaza van, Havranek József polgármester is csupán a stereotyp halasztási megjegyzésekkel reflektált szavaira, de a mellett mindenki úgy érezte, hogy a várkörúti csatornának régesrég be kellett volna már boltozva lenni.

Egy negyedórai vita még a déli vasút körül is keletkezett, a hol Lits Ferenc biz. tag mondott — nem ugyan a tárgyhoz tartozó, — de mégis okos beszédet. E körül aztán egy csomó helyeslés, no meg egy kis vita is keletkezett.

Igy aztán a közgyűlési tárgysorozat szépen ki is szenvedett. 10-kor — betűkkel is kiürült: fél tíz órakor Havranek polgármester elnök bezárta már a közgyűlést.

Részletes tudósításunk a következő:

Havranek József polgármester valamivel 9 óra után megnyitotta az ülést s a legközelebbi közgyűlés határnapjául aug. 26-át kérte kitűzni. Jelezte ezenkívül azt is, hogy még a jövő hó végén egy rendkívüli közgyűlés összehívása is szükséges lesz. Akkorra ugyanis elkészülnek a bizottságok a vízvezeték terveinek s-részleteinek tanulmányozásával s egy rendkívüli közgyűlés fogja tárgyalni városunk haladásának, vagy lemaradásának legfontosabb ügyét, a vízvezetékét.

Pollák Ármín v. b. t. interpellációt jegyzett be. Kijelenti, hogy nem szónoklatot akar tartani, mert ő nem született szónok.

Pérsze Imre v. b. t.: — Persze hogy nem, hanem suszter (Derűltség).

Pollák Ármín: Ha teszünk valamit, akkor azt úgy tegyük, hogy a dolgunk látszatra is legyen. Ő 4 esztendővel ezelőtt interpellált már a várkörúti csatorna beoltozás szükségességének ügyében s ma 4 esztendő után még mindig nem történt egy kapavágás sem. Kijelenti újra, hogy ő nem vizsketegből beszél, (nagy derűltség) de hát az már mégse járja, hogy ha a városi közgyűlés valamit elhatároz, az nem készül el. Ott épülnek az új paloták: a pénzügyi, a postapalota az Arpádfürdő, a kereskedelmi iskola, az ipariszkola, ott nyílt egy egészen új utca: a Petőfi-utca s a város szegénye, gyalázata, a bűzös csatorna nyitott medre még mindig mellettki díszetlenkedik. Pedig mindezek megérdemlenék már, hogy történjék valami. Interpellációját Polczér Péter gazdasági tanácsoshoz intézi.

Polczér Péter v. tanácsos legnagyobb sajnálattal kijelenti, hogy a beoltozás ügye nem a városban, hanem a magánosokon múlt. Ő összehitta a csatorna mellett lakó háztulajdonosokat. A 23 körül megjelent összesen 11 s ezek közül csak 10-en írták alá az eléjük terjesztett szerződést. Ezen az alapon tehát nem lehet a dolgot előbbre vinni, hanem más kiindulási pontot kell keresni.

Havranek József polgármester sajnálattal fejezi ki a felet, hogy akinek ebben a kérdésben kérdésnivalója van, az nem a városi hatósághoz

Velencében.

— A Fejérmegyei Napló eredeti tárcája. —
(Folytatás.)

Egy derekas tengeri fürdő után farkasátvággyal pislog az ember afelé a hely felé, a hol a kilátás szerint ebédelni fog. Szóval: Itália derűs kék ege alatt ha egyéb nem, de a gyomor bizonyosan felhőzik. Sietve igyekeztünk a hajóállomás felé, a honnap rövid egy negyedórai tengeri út után a Szent-Márk tér közvetlen közelében levő Pilseni sörccsarnok volt törekvéseink határa. Nem lévén sehol leköve, több helyen is kipróbáltuk a talián konyhát, de minden kísérletezés oda vezetett vissza, hogy se a Capello Nero, se a Citta di Firenze, se a Lido vendéglő nem képesek a mi konyháink művészetéhez annyira hasonlót alkotni, mint a Pilseni sörccsarnok.

S ha már az étkezéstről szólnak, lehetetlen azt a nap-nap után megújuló érzésemeket elfojtani, a mi a Pilseni sörccsarnokba való lépésemkor meglepett. A vendéglő Velence legkeresettebb vendéglői közé tartozván, boldog volt, a ki a nagyszámú asztalok bármelyikénél helyet kaphatott. De nézni azokat a kiéhezett arcokat, azokat a szinte beesett csillogó szemeket, azt a kaján arckifejezést, a melyre szinte rá volt írva, hogy: megszeks valakit, vagy engem valaki s Péteri, vagy Pált szivesen kitenném az ajtón kívül, hogy minél előbb helyet kapjak s csillapíthassam bennem az állatot, az éhség miatt ordító oroszlányt — mondom ez mindig bizonyos borzadályt keltett bennem. Hiába! ritka ember az, a ki el tudja titkolni az éhséget, a ki akkor is tud elegáns, előkelő, gavalier lenni, mikor asztalhoz ül és nem akarja megzavarni a pincért, mert a pohár sörét

még mindig nem hozta meg; nem cserél a villájával, mikor a pincér még mindig késik az illatos falatok hozatalával; nem nézi 10—15 lépésnyi távolságban, hogy ugyan milyen is az a falat, a mely az ő belső periferiájának bélése leend; ha a tányérjára került valami, nem nézi leszűzött szemekkel vizsgálva, mustrálva, hogy vajjon megfele-e mindez az ő gourmanderiájának s nem képteli magát gépnek, a mely most hivatászerű gyorsasággal söpri be mindazt, a mit maga előtt lát. Mondom, sok, nem épen épületes látványnak lehet az ember közvetlen közelből való tanulmányozója étkezés alkalmával.

Hát aztán milyen is volt az a talián koszt? Embere válogatja!

Jól emlékszem, hogy mikor 6 évvel ezelőtt először kóstoltam meg, akkor is könnyen hozzátreniroztam a gyomromat. De mi volt az én Ch. barátom állapota, a ki sehogyse tudott kibékülni taliánék főztjével s mikor az-első olajban, vagy vajban — zsírral ott egyáltalán nem főznek — süttött falatot a szájába vette, rögtön le is mondott róla és örökös fogadalmat tett, hogy soha a taliánnak alkalmat nem ad az ő gyomra kinezására. Aztán elment a legközelebbi henteshez, ott vett egy porció füstölt marhanyelvet, egy porció sonkát, valahol szerzett melléje egy neponsült talián cipót, főment a szállásunkra és ott költötte el, kimondhatatlan szívbeli szomorúsággal gondolván a hűtlenül elhagyott töpörtös turós csuszára, magyaros gulyásra, paprikás szalonnára stb.

Istennek hála! ilyen emberek is édes kevesen vannak szép Magyarországon. Az igazi magyar szembeszáll vésszel, viharral, ágyuval, karddal, puskával, sőt még a talián konyhával is. Nem mondom, hogy az ithoni nem százszor különb a taliánénknál, hiszen tudvalevő, hogy

Karlsbad gyomorbajosainak 90 százalékát a jó zsíros magyar konyha szolgáltatja. De hogy attól sem estem kétségbe s a vacsoráig újra felhők jelentkeztek Itália derűl két ege alatt — a gyomromban — az bizonyos.

Si fueris Romae, Romano vivito more.

Ha Rómában élsz, római szokások szerint élj.

Ezt az elvet Velencében is alkalmaztam magamra. Lehetőleg tág ismereteket óhajtottam szerezni a talián konyhaművészet terén. Erre pompás vezetőm volt az én jó Miska barátom. A mint volt már szerencsém említeni, ő mindent rajongva szeretett, a mi talián. A talián levegőt, fürdőt, nyelvet, népet, sőt még a kosztot is. Mikor az asztalhoz ültünk, ő valóságos Lucullusnak érezte magát, kedve szerint duscalkodhatván talián izlés szerint.

Az első étel rendesen a makaroni szokott lenni. Ezt mi is ismerjük itthon. Garnirungnak igen jó. A talián azonban fő-fő ételnek, az ételk királyának tekinti, a melyről azt mondja, hogy jobb neki a pokol makaronival, mint a menyország makaroni nélkül. A talián — ha szabad ezt a profánizáló kifejezést használnom, szinte nyerit, mikor a makaronit hozzák feléje. S mivel a makaroni — tudvalevő dolog — igen hosszú étel — legalább félméter egyégyben s mivel a makaronit késsel szétdarabolni valóságos merénylet a talián nemzeti tisztességet ellen, azért a törölmetszett talián mikor a püpozott makaronis tálát eléje teszik, nem villával eszi, hanem behajol a tányérba és addig ki nem veszi a fülög maszatos, paradicsomos ábrázátát, míg a tányérban egy falatkát talál belőle.

Ez az egyik étel. Megettük, de természetesen európai módszer szerint.

A második táll étel a tengeri rákok, pókok, tintahalak, polipok s egyéb szárnyetegek. osztá-

Mai lapunk 4 oldal.

00000338

meg, hanem Pollák Árminhoz. A városház azért van, hogy ott ilyen dolgokban felvilágosítást nyújtsanak. 30—40 év óta bolygatták már ezt a kérdést. Az akadályok olyannak voltak, hogy nem tudták elhárítani. A csatorna mélyítésének szükségessége a főakadály, amelyet el kell hárítani. Ha ez meglesz, akkor a dolog utja megnyílt. Ebben az ügyben 30-án, holnap lesz rendes közgyűlés a Nádor-csatorna társulatnál. Egyébként pedig megnyugtatta Pollák Ármin, hogy a dolog el nem alhatik, mert ha az egész városháza megfelelkezne róla, nem felelkezik meg a publikum.

Pollák Ármin újra kijelenti, hogy ő nem produkció szónoklatot akar tartani, sőt azt is kijelenti, hogy ő nagyon előzékeny s ezért a választ tudomásul veszi, de újra hangsúlyozza, hogy történnék már egyszer valami.

A postaház telkének eladása a Felmayer gyárnak átengedendő utcaterület, az Almásy-féle terület visszatérési ügyei — a bizottsági tagok nem levén elegendő számmal — a jövő közgyűlésen kerülnek csak szónyegre.

A Déli Vaspálya mellett nyílt kocsisútra a város 6 önyvi területet kéri a társulattól, amely csak 6 métert akart adni. Megnézték az alapszerződést és azt a meggyőződést nyerték, hogy a város hiába pereskedne ezért a területért, mert semmi esetre sem nyerne.

Havrancok József polgármester kijelenti, hogy körömszakadtáig védelmezné a polgárok érdekeit, de itt a telekkönyv adatai a mérvadó, per esetén biztosan a város vesztené, így pedig abszurdum pert indítani.

Lis Ferenc v. b. t. egyezséget ajánl. Ha a város szíveséget tesz a társasággal, ennek fejében hasonló szíveséget várhat. Kifogásolja, hogy a vasúti átjáró sorompójának felnyitását gyakran 30—40 percig kell a terhes szerelvények várni. Igaz, hogy a központon szabályszerűen járnak el, mert a vonat érkezése előtt 10 perccel lezárják s elhaladása után 5 perccel nyitják fel s mivel egyik vonat a másikat éri, gyakran nagyon hosszú ideig kell várni. Egy kis jóakarat kellene ide is. A míg Kovács Alajos volt a főnök, a gazdák jogos kérelme teljesült, kéri, hogy most is helyezkedjenek a méltányosság és jóakarat álláspontjára.

Havrancok József polgármester kijelenti, hogy a felszólalás nem tartozik ugyan az ügyszó, de még a közgyűlés napján fog intézkedni, hogy az állomás vezetősége ebben az irányban megke-restessék.

Dieballa György v. b. t. a kérdéses utra azt ajánlja, hogy kiterít csináljanak.

Winkler Vilmos főmérnök reményli, hogy nem lesznek forgalmi akadályok. Ha esetleg baj lenne, még utólag is lehetne segíteni.

A Déli Vaspálya társaság kezelte eddig a város közeztámját. Eddig 500 koronát és fél percent jutalékot kapott ezért. A munka most megszorodott a vicinálisok miatt, azért kéri, hogy mint a többi városok mindenütt, Székesfehérvár is 5% jutalékot fizessen. A közgyűlés a kérést teljesítette.

20 ezer korona függőkölcsönt a közgyűlés megszavazott.

Több fizetéselelőgi kérvény teljesítése, valamint két törvényi cikk kihirdetése után a közgyűlés fél 10 órakor véget ért.

A jegyzőkönyv hitelesítésére, mint rendesen, Dieballa György és Tóth Artur biz. tagok kérérték fel.

UJDONSÁGOK.

Időjelzés: meleg, elváltva csapadék, zivatarok.

A Felmayer-gyár.

A tegnapi közgyűlésen újra szónyegre került a Felmayer-gyár kérése, a utcaterület egy részének átengedése céljából.

Lapunk tudósítója a helyszínen szerzett tapasztalatai alapján mondhatja, hogy a kérés annyira természetes, hogy annak megadása kétkedés tárgyát sem képezheti. A míg a gyár régi épülete nézett a Palotai-utcaira, girbe-görbe, határtalanul esetlen formája volt az egész utcavonalnak. Most a gyár átengedett egy nagy területet az utca javára s viszont, a hol az utca kiszélesedve az ő területükbe tér be, ott a várostól kér egy részletet. Az egyik részt már megadta a közgyűlés, most csak az egyenes vonal folytatását kéri a gyár. Természetes, hogy meg is kapja.

Egy megjegyzést azonban sajnosan kell megtennünk, hogy ha a mérnöki hivatal által jelzett egyenes vonal két régi ház esetleges megvétele, illetőleg újra építése által teljesen érvényre jut is, az utca mégis egy csunya lörestől fog szenvedni, illetőleg egy olyan szöveget nyer, amely sem az esztétika, még kevésbé a köztisztaság illetőleg közszemérem szempontjai szerint nem

lehet a városra nézve kedvező. Sajnos, hogy a város területén majdnem minden új utcában megtaláljuk ezeket a szépségihájakat.

Ami a Felmayer-gyár építését illeti, a sajnosan kiütközött építésztrájk itt is kellemetlen gáncsot vetett az előrehaladás útjába. Jóformán három hét óta áll az építés munkája s egy lépést sem haladhat előre. Mára ígérték 11 szem-bukovinai munkást, akik Szegedről érkezvén, a gyárépítés munkáját folytatnák. Hogy az itteni zavart viszonyok között hogyan sikerül ez nekik, nem tudjuk. Szeretnénk azonban a legjobbat reményleni. Több száz munkás kenyérfől van itt szó, akik, ha a gyár teljes üzemébe lépve előbb jutnak kenyérhez, az nemcsak nekik, de Fehérvár város iparának és kereskedelmének javára válik.

A tüzvéz után, mely a gyárat szíven, vagyis legértékesebb részén érintette, a gyár vezetőségének első gondolja a rekonstrukcióra irányult. A kár amelyet a gyár szenvedett, a most már teljesen megállapított helyzet szerint kerek 200 ezer koronára rug. Ez természetesen a biztosítás révén megtérül. A gyár üzeme csak részben folyik, a mit eléggé jelez az a körülmény, hogy míg eddig naponként átlag 24 ezer méternyi anyagot dolgoztak fel, ma a feldolgozott anyag mennyisége nem több 4—5000 méternél. A tarkázás rendkívül csekély a gépek nagy részének elpusztulása folytán, a gyár inkább csak a kék-és fekete festésre szorítkozik.

Mindemellett csak dicsérrel említhetjük meg a gyár-vezetőségének humanus és jóakaratu eljárását, hogy a gyár munkásai közül egyetlenegyét se hagytak kereset nélkül. Megtartották és rendszeren fizetik még a napzámosokat is, a kiknek a rendes foglalkoztatás híján most az eléget gépek részleteinek tisztogatása stb. a dolguk.

Negyvenhat munkást, a kik eddig a gyár legfontosabb és legértékesebb munkáját végezték, vagyis a tarkázó gépek körül foglalkozkodtak, a gyár vezetősége Neunkirchenbe vitte, hogy az ottani kétfestőgyárban alkalmazza őket. Hogy valahogyan nehezkülre ne essék a szállóházától való távollét, magukra szakácsot is adtak melléjük, hogy a német koszt meg ne viselje a gyomrukat. Ezek közül huszan már két hét múlva visszaérkeznek városunkba. Akkorra ugyanis készen lesz már az egyik tarkázó gép s részben megkezdődik a gyári üzem folytatása is. Ez e gép éljennappal működésben lesz, hogy a felváltott munkások állandóan kaphassanak munkát. A többi

lyából szokott kikerülni. Egy természetes, főzött rákszintű báci — hogy a dolog teljesen stilszerű legyen — naponta mosolygva végigjárta az asztalokat s egy hatalmas tábla egy óriási főtt rákot kínált megevése. Volt akkora, — hogy valami hasonlót említsek — mint egy két napos kis gyerek, csakhogy nem sirt. A színe azonban meglehetősen hasonlított hozzája. Ha valakinek megtetszett, a talián saját becses kezeivel fejtette szét a pirosító idomokat, sőt a rákevésben nagyon laikusoknak ő maga hámtozta le a rák bört is, illendően eléjtük rakván a megehető részleteket. Voltak aztán apróbb rákok is. Nem nagyobbak mint egy gyermekujj. Ezek sokkal izesebbek az előbbieknél. Csak egy baj velük, hogy három ember kell, a ki kifejtli és a megevésere kikészítve a tényérunkra rakja. Ha magunk veszdünk a kifejtésével, épen megehezünk, mire az utolsó megettük.

A tengeri pók akkora forma lehet, mint a mi 5 koronásunk, a nagybecskerek. A Lidon, ha nincs hullámvérés, sereggestől mázskálnak a tenger fenekén a lábunk alatt. Foghatunk annyit, a mennyi jól esik. Ott is megijedtem tőlük, hát még mikor szép ropogásra kisülve, tányéron hozták elélem s én a moló kíváncsiságtól üzetve, egyet ketté haraptam. Sohse feledem el azokat a gondolatokat, a melyeket szegény, jobb sorsra érdemes pókokcska véghez vitt. Roppantul gondolkozva ment felele, utközben meg-megállt s tűnődött, hogy melyik uton menjen tovább: föl, vagy le. A gazda parancsolt ugyan, de erős fogadás tétélett, hogy soha többé tengeri pók a torkomon felele haladni nem fog.

Tintahalat szintén ettem, de annyira megijedtem tőle, hogy sikerült teljesen elfelejtenem s most lehetetlen volna róla beszámolót tartanom. Hasonlóképp jártam a polippai. De a többi fél-

méteres, szép fehér tengeri halak valóban ingyen szerint valók voltak s tisztelettel bízlettem meg most is a kalopotam előttük.

Roppant érdekes a taliánok főzeléke. Amiben főképen az a legértékesebb, hogy nem is főzelék, hanem öntvény. Pl. a-babfőzelékét-mód nélkül szeretik. Minálunk, szerény szakács tudományom szerint, rántással szokták a főzeléket csinálni és sok egyében kívül tejfel is kerül bele annak rendje és módja szerint. A taliánoknál ez egész másképp történik. Ott pl. a zöldbabot egyszerűen nyakonöntik forró vízzel, egy darabig áztatják benne, megsózzák és kész a cúspájk. Köszönöm alassan! Sohse tudtam békességgel ránézni. Hogy pedig egyem belőle, arra semmiképp sem voltam rávehető. Pedig a taliánok szerint ez felette jó, különösen pedig egészséges dolog. De én inkább lemondtam egy adag egészségről, minthogy talián főzelékkel tegyem csuffá a gyomromat. Az ánglusok azonban, akik minden excentrikus dolgokat születteit kedvelői, pupozott tányérral hozták belőle, s szinte az erek is kidagadtak a homlokukon, míg magukba gyűrték.

Váljké egészségükre! szívesen kívánom, de nem követtem a gusztusukat. Annál hibebben fordultam azonban a hatalmas rostélyosokhoz, szeletekhez stb., amelyek ha vajjal és olajjal voltak is készíve, de túrhétó megjelenésük elfogadhatóvá tette őket. Ha pedig mindez nem felelt meg a teljes kielégülésnek, pótoltam magamat sajttal és gyümölcseccsel, amely utóbbit — szép őszi barackokat, gyönyörű cseresznyét, szilvát, sárga barackot — mindig jég közé rakva hoztak tányéron az asztalra.

Szóval, amint látni méltóztatik: a főzeléket, valamint a jóféle tésztásokat, rétest, csuszát stb. nélkülözni volt kénytelen a magyar. Pedig hát

ezek itthon feltétlenül hozzá szoktak tartozni a menühöz.

Miska barátom a talián kosztot élvezte végesvégig, én vegyest. Belekóstoltam abba is, de hogy a gyomrom haragosan morgó országnát elhalgattassam, lehetőleg európai eledelkeket is traktáltam magamat.

Egyébként mondhatom, hogy a meleg vidéken, így Velencében is, csodálatos kevéssel beéri az ember. Tanunk lehet rá két magyar honfitársunk, akikkel véletlenül Triestben ismerkedtünk meg s az alatt a 10 nap alatt, míg távol voltunk — kellemes társaságnak találván őket — nem egyszer együtt étkezünk velük. Mikor már bizalmasabban is mertünk egymással beszélni, bevallották, hogy nem győznek eléggé csodálkozni azon, hogy mi milyen keveset eszünk és iszunk. A nem épen előnyös vallás hívei lévén, közelről sohasem láttak még jóformán katolikus papot s úgy képzelték el őket, mint ahogyan a választott nép lapjai nap-nap után pingálgtaják őket, vagyis, hogy egy katolikus papnak legalább három gyomra van s egész nap folyton azon morfondíroz, hogy azt a drága jó gyomrot miként lehetne minél kedvezőbb bélessel ellátni. S mikor azt megcsülekedte, a válogatott legjobb borok határtalan mennyiségével öntözgeti gyarlóságait porhtüvelyét. Bizony csodálkoztak rajta, hogy a mi étkezésünk mennyisége nem volt nagyobb-szabásu, mint amennyivel akár egy jónevelésű kisasszony is beérhetne.

Ha nem is ettünk, nem is ittunk sokat, de hogy különösen az utóbbiból mindig a jót kerestük, azt épen nem szánom bevallani. Az elköltött vörös, az asztali vörös bor után majdnem mindig megittunk egy-két deci marsalát, a melynek íze, ereje veszedelmesen hasonlít a mi tokajinkhoz. Az igaz, hogy nem kis kedvet is csinál s mikor

gép körülbelül két hónap múlva lesz teljesen felszerelve, vagyis a *Felmayer-gyár régi üzeme két hónap után a régi kerékvágásba jut.*

Az építkezések teljes befejezése, illetőleg a gyár már jelzett fejlesztése csak egy esztendő után lesz lehetséges. Akkorra 300 új munkás fog dolgozni a Felmayer-gyárban. Az átalakítás, illetőleg a fejlesztés 600 ezer koronás befektetést igényel. A gyárnak magának lesz villamosági telepe, a melyet a pozsonyi Siemens- és Schuckert cég készít már.

Szóval a sokféle gyártervek elbukó és nehezen előrehaladó tervei mellett a mi régi tiszteletreméltó és oly logikus fejlődésben tovább haladó Felmayer-gyárunk marad a város legkiválóbb gyára.

A Nádor-csatorna társulat közgyűlése.

A vármegyeház kisterme nagyfontosságú ülés színteré volt ma délelőtt. Oly ügy felett tárgyalt ma a közgyűlés, a mely egy 50 év óta vajdó baj orvoslását hozta meg s egyszersmind jubileummá is avatott, mert Zichy Nándor grófnak, a társulat nagykentélyű és ügybuzgó elnökének ötven esztendő munkásságára tette rá a koronát.

Az ülésen jelen voltak: Zichy Nándor gróf elnök, Széchenyi Sándor gróf alelnök, Széchenyi Antal dr. orsz. képviselő, a társulat titkára, *Eisenhardt* Károly dr. Zichy János gróf képviselő, *Édes* István Szógyény M. László képvis., *Havranek* József kir. tanácsos, polgármester Székesfehérvár képvis., *Kolmann* Győző Apponyi Géza gróf képvis., *Reinacher* Ottó (paradicsomajári birtokos), *Tóth* Ödön (olnamegyei birtokos), *Vancsó* Gyula Nádásdy Tamás gróf képvis., mint igazgató választmányi tagok. Továbbá *Péchy* Béla, *Vigyázó* Imre, *Tarján* Ernő, *Bótki* N. kulturmérnök, *Noll* Ferenc Batthyány Lajos gróf képvis., *Fehér* Zoltán Apponyi Sándor gróf képviselő.

Az elnök konstatacióval, hogy a társulat tagjainak felénél több, vagyis képviseletileg 242 szavazat jelen levén, a közgyűlés megtartható.

Szebeny Antal dr. előadta, hogy a Nádor-csatorna helytelen, illetőleg kiegészítést igénylő szabályozás folytán sok árvízárk forrása lett. 1901-ben végre a kulturmérnöki hivatal egyik kiváló tisztviselője Péchy Béla mérnök elkészítette a szabályozás tervezetét. A tervezetet elfogadták s ennek költségei körülbelül 370 ezer koronát tennének ki. Az a kérdés, hogy ki fedezze eze-

egy vidám vacsora után, pláne, mikor már többen leltünk s ha egy kis bucsuzás féle is közbejött, bizony nem csodálkoztam túlságosan senki, hogy ez ismert magyar társaság asztala egy kissé hangosabb volt, mint az aludtet vértü angolusoké. S ha értették volna, nem egyszer csodálkoztak volna azon is, hogy annak a magyar társaságnak egyik széles kedvt. tagja miért akar — szóval — minden áron belekötöni a macskán hízott taliánjába.

A vacsoránkat nem egyszer igen érdekesen rendezték be. Hoztunk a szállásunkra egy adag sonkát, hat fűgét, (mindegyik akkora, mint az öklöm), 12 őszibarackot, melléje egy üveg vörös bort s kész volt a vacsora. Az egész nem került többé másfél liránál s úgy jól laktunk belőle, hogy ha rögtön aludni megyünk, szent, hogy egész éjjel a bika hajszol bennünk. Egy különös tulajdonsága azonban ennek a vacsorának is volt. Mire a Szt. Márk téri zenét félig-meddig végighallgattuk, oly határozott vágyaink következtek valamiféle itóka, akár bor, akár sör, limonádé, vagy fekete kávé után, hogy bátran követelőzésnek is beillhetett. Hát természetes, hogy nem tagadtuk meg magunktól. Ilyenkor aztán vigabban folyt a diskurzus, tágabbak lettek az eszméink köréi és hangosabb lett a nóta, a mellyel nyoszolyáinkba vonulva, egymást elbucsuztattuk.

Ejha! Most veszem észre, hogy a mai egész tárcámban nem foglalkoztam egyébbel, mint a gasztronómiai élvezetekkel. Bocsánatot kérek egész őszinteséggel. Pedig ezzel szokatlan legkevésbébbet veszdőni s ehhez is értek-legkevésbébbé.

No de sebalj! Legalább tul estem rajta s nem kell vele többé törődnöm.

Aztán meg hátha többeket érdekel olvasóim közül, hogy mit és hogyan étkezik a talián?

Bilkei Ferenc.

ket a költségeket? Körülbelül 200 ezer koronát az állami vállalt magára, 152 ezer korona pedig a társulatra várna. A közgyűlés kimondotta, hogy ezt a 152 ezer korona terhet magára vállalja, a kölcsönügylet lebonyolítására a Földhitel Intézetnél Zichy Nándor gróftól kéri fel, illetőleg felhatalmazást ad egy legfeljebb 190 ezer koronáig terjedhető kölcsön felvételére, a mely többlet összeg a jelzőlevelek árhullámzásának rovására irandó. Ha a mű készen lesz, a társulat átveszi azt és kötelezi magát annak jókarban tartására.

Ez volt a közgyűlés fő és egyetlen tárgya, mely után Zichy Nándor gróf köszönetet mondott a közgyűlés tagjainak szíves közreműködésükért. Péchy Béla mérnök viszont a kiváló elnök működésére kívánta lsten eldását, a ki éppen 50 esztendő óta vezetni nagy egyszerűséggel és kiváló bölcsességgel a társulat ügyeit. (Leikes eljenzés) kiemeli, hogy a Nádor csatorna társulat az ország víztársulataival szemben ritkítja pártját. Tagjai nemcsak igazságosan, hanem a legnagyobb kulantériával is viseltettek egymással szemben. Mikor a csatorna-mélyítéséről volt szó, a déli rész szívesen segített az északiakon, most, mikor a délieket kell védőgátak által a gyakori kiöntések ellen védeni, az egész társulat örömmel fog össze egymás segítésére. Ennyi szép eredményt első sorban a társulat kiváló elnökének ró fel érdemül, a kinek mint az állam alkalmazottja is, szívóbb kívánja, hogy lassá a szép mű létesülését és annak minél hosszabb időn keresztül való sikereit a polgárok javára. A Nádor-csatorna ügyeire a mostani átalakulásra legközelebb részletesen visszatérünk.

— Székesfehérvár bajnoksága. A címből itélve, ismét a Székesfehérvári Torna Clubról van szó. Még pedig nagy szó! Eddigelő úgy ismertük ezt a rokonszenves intézményt, mint fiatal, életerős, előre törő egyesületet. Most pedig azon a ponton áll, hogy belépjen a nagykorúság jegyébe. De a sport-világ porondján nem osztogatják ám ingyen a nagykorúsítás bizonyítványát. Ára van ennek, de magas! Előbb le kell tenni a remeket, az érettségi vizsgálatot! Epen erre készülnek most a Sz. T. C. atléta. Első kézből, hiteles, megbízható forrásból közöljük e körül: Szeptember első vasárnapján országos atlétikai verseny lesz a sóstói pályán, mikor is Székesfehérvár bajnokságáról folyik majd a küzdelem. A főverseny nyertése megkapja a Székesfehérvár bajnok címet, ezenkívül gyönyörű aranyéremmel és értékes tiszteletdíjjal díszítik föl. Ez ügyben jelt vasárnap városunkba Gilibert Károly, a M. O. T. Sz. agilis vezérferfia, hogy Turján József pénzügyigazgatóval, a Sz. T. C. ügybuzgó elnökével a verseny módozatait megbeszélje. — Igen szép volna, ha városunk közönsége, mint a tanulók kerületi verseny alkalmából a fehérvári hölgyek tették, gyűjtést indítana, a tervbevett tiszteletdíj költségeinek fedezésére. Önmagát becsüli még a város, mikor ezt a saját veréből támadt, önkébelén nagyranőtt torna-egyesületet pártolja, mely hivatva van arra, hogy a magyar ifjúság rohamos generációjának útját állja, sőt hogy az egészséges fejlődés, a testi és ennek kapcsán lelki, tartalmi megerősödés pályáját egyengesse.

— A Székesfehérvári Polgári Dalkör 1907. évi augusztus hó 4-én, a déli vasúti műhely zenekarának közreműködésével, Balatonvilágos fürdőtelepen hangversennyel és tánccal egybekötött kirándulást rendez, melyre a nagyérdemű közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség. Műsor: 1. Magyar vigjáték (Nyitány) Kehertől: előadja a d. v. zenekar. 2. Bércről visszánéz a vándor. Rieger György; énekli a dalárda. 3. Auróra keringő. Linkától; előadja a d. v. zenekar. 4. Kuruc nóták. Eneklí Fánccs Tamás, a szegedi szín. tagja. 5. Polka France. Borsaitól; előadja a d. v. zenekar. 6. Magyar népdal. Eneklí Ketskés Elek. 7. Tóth tuncmester. (Monológ.) Előadja Bodó Károly. 8. A merre én járok. Angyalról; éneklí a dalárda. 9. Gül Baba. (Egyveleg.) Huszkatól; előadja a d. v. zenekar. 10. A menyasszony. (Monológ.) Irtá Gabányiné, Lenkei Etelka; előadja Hesz Annuska k. a. II. Két magyar dal. Szabó Bélától; éneklí Vekerle Ferenc; citerán kíséri Horváth Ignác. 12. Az én Kálám. (Kuplé.) Előadja Fánccs Tamás, a szegedi szín. tagja. Vig özevgy. (Egyveleg.) Lehártól; előadja a d. v.

zenekar. 14. Magyar népdal. Eneklí Vekerle Ferenc. 15. Ideális álom. (Keringő.) Fűcsiktől; előadja a d. v. zenekar. 16. Kertem alatt Borsódytól; éneklí a dalárda. 17. Elfen valcer. Citerán Horváth Ignác és Schneider József. 18. Népdalok. Eneklí Rédei Géza. 19. Gyors polka. Fűcsiktől; előadja a d. v. zenekar. Belépti-díj személyenként 60 fill. Indulás Székesfehérvárról d. u. 1 óra 40 percór. A hangverseny kezdete d. u. 4 órakor. Tánccal kezdete esti 8 órakor. Jótételek és italokról, valamint pontos kiszolgálásról, az ottani új vendéglős gondoskodik.

— Remekbekerült német stílus. Mindig panaszkodunk, hogy a nimót rontja a nyelvünket. Most a kezünkbe került egy türümetzett magyar legény német levele, amely nemcsak rontja-bontja, hanem valósággal kerébe tőri a svábok lapos nyelvét. Hangzik a jeles okmány így: —

— Ihgöss innen öni ti kizstufen Libe Luiz ihbitinen söndt vendi Büben buta hat sigössen ze heb kilöden sikit digöt. Mejenresze honz kovacs seimeszber keihenivort ih meh men viszon dez ih gügüch söhjá kömbin.

Ezennel felszólítjuk németben jártas olvasóinkat, fordítsák le ezt a szöveget először német, azután magyar nyelvre. Akinek ez a munka sikerül, jutalmul megkapja szerkesztőnk most készülő új könyvének egy példányát.

— Electro Bioscop az Otthon kávéházban. A Kossuth-utcai "Otthon" kávéházban augusztus 1-től minden nap este fél 9 órakor előadás. Műsor: 1. Kezdő safför. 2. Szakácsnék és szobalányok sztrájkja. 3. A sziv öröklé fiatal marad. Érdekesítő dráma. 4. Kétségbeesett leány. 5. Tűzijáték. Szines. 6. Halász álma. Kacagató. 7. Vig lakodalm. 8. Az arany tojások. Szines kép. Gyönyörű színdarab 3 felvonás és 30 képb. Naponta 2300 méter film leadás. Minden héten új műsor. Hideg buffet. Szabad bemenet. Mérsékelt árak. Vettelt reklámképekre előzetést elvállalok. Fekete Géza kávé, I. székesfehérvári Bioscop vállalata.

— Kimutatás a jöteknem növegyét saját pénztlára javára eszközölt általános gyűjtésről, mely 1792 korona 17 fillért eredményezett.

(Folytatás) Novák Józsefné és, 12 N. N., Ofner Mór, Papp Károly, Pinter Gyuláné, Peclák Jánosné, Peidl József, Pausch Rafaláné, özv. Pór Józsefné, Pozsár Lajos, Pethő Jenő, Pangl Istvánné, Perlne, Pohlenz, Rainiss Józsefne, Riesz Béla, özv. Rotter Józsefne, dr. Riederné, Rainiss Ferencné, Rechnitzer Ignácne, Rotter Franciska, Radler Gottfriedne, Szigethy Testvérek, Stolzenberger Józsefne, Singer Ignácne, Szigli Gáspárne, Sárközi Adolf, Stéger Ferencné, Süvegcs Józsefne, Szűcs Lajosné, Szűcs Istvánné, Streda Antalné, Sölyom Józsefne, Szigli József, Sohár Béláné, özv. Szauer Józsefne, Szeivaldné, Szemler Imréné, Schmelczér Jákó, Singer Edéné, Szalayné, Sztupa Jenő, Scherer Otto, Schier Gyuláné, Schön N-né, Szammer Pálné, Szabó Ferenc, Szalay Istvánné, Simon János, Szeghe Béláné, Szammer Imréné, Szammer Rózsi, Szabó Józsefne, özv. Szammer Kálmánne, özv. Schlamadingerné, özv. Szekfűné, Szék Károly, Stern, Turi Endréné, Tanger Izidor, dr. Tompa, Thomné, özv. Udvardy Janosné, Ullreich Anna, Világossy Károlyné, Varga Istvánné, Vajda Veres Aladárne, Vanya Iván. 1—1 korona. (Folyt. köv.)

— Mulatság. F. hó 25-én igen szépen sikerült mulatságot rendezett egy 70 tagú társaság Udvardy János urad. intéző és Szőke Károly dr. urad. és körvörös, mint házigazdák kezdeményezéséből a vadregényes Vértés ölen fekvő Csókavár festői romjainak tövében. A társaság a környék intelligenciájából jött össze, nevezetesen Bodajk, Csákberényi, Csákvár, Magyaralmás és Mór községekből. A villásreggeli után 2 órakor ebéd volt, mely alatt a bodajki cigányzenekar hangversenyzett. Ebéd után társaság sétával és társasjátékkal töltötte az időt s a rendezőcsalád pár jókedvű ifja komikus előadásokkal mulattatta a szép számú hallgató közönséget. Uszohna után már a kora esti órákkal megkezdődött a tánc a lampionokkal s virágokkal díszített teremben, az ugynevezett vörös házban, mely a legvirágosabb kedvben a késő éjjeli órákban is belenyúlt. A négyest 20 pár táncolta. Jelen voltak a jelenzők: Andocsy Ferencné (Bodajk), Benkő Józsefne (Csákberényi), Bozsa Kálmánne (Magyaralmás), Deák Gézáne (Budapest-Bodajk), dr. Grasser

Józsefne (Csákvár), Hubb Rezsőné (Mór), Özvegy Láng Sándorné (Budapest-Bodajk), Póloskey Sándorné (Mór), Rózsavölgyi Antánné (Budapest-Bodajk), dr. Szőke Károlyné (Csákbéreny), Udvardy Jánosné (Csákbéreny), Ujlaky Kálmánné (Magyaralmás) és Tóth Sándorné (Csákbéreny).
 Leányok: Ferenczy Janka és Kornélia, Andocsy Emma és Jolán, Rózsa Irma, Deák Adrienne és Bettike, Grasser Rózsika, Gondán Iduska és Irma (Magyaralmás), Láng Ilonka, Orsonits Irma (Pusztavám), Paczelt Emmi (Debrecen), Póloskey Edit és Mária, Szőke Annus, Jolán és Emmike.

— **Papruhás szélhámós.** Folyó hó 28-án éjnek idején egy papruhás ember kopogtatott be Angyal Ferenc, polgári plébános lakására és éjjeli szállást kért. A plébános a kártársának vélt papot szivesen fogadta, ki reggelre keve továbbutazott, fűle felé vette útját. Nem sokára távozása után a plébános észrevette, hogy mintegy 60 koronányi pénze eltűnt. Minthogy a valódinak vélt álpap viselete amúgy is gyanút keltett benne, mi sem volt természetesebb, hogy az eszdegyet följelentette a csendőrségről. Ez a szabadbattyáni nagyközségben el is fogta és tüstént vallatóra vette. Balog Mátyásnak mondta magát a gyanúsított, kiről csakhamar kiderült, hogy soha sem is volt pap, csak papruhába bujt szélhámós. A nála talált csinos öszögről azt állítja, hogy több plébánostól kapta. Hogy ő emelte volna el a polgári plébános pénzt, azt határozottan tagadta. Ebben igaz is volt, amennyiben a pénzt még is találták a plébánia folyosóján — egy kis papírba göngyöltetve. A lopással Gyarmathy Rozit, a plébános cselédjét gyanúsítják. A szélhámós pedig, kiről egyelőre azt hiszik, hogy egyik kéréke hiányzik szépen szólnak eresztették.

— **Vigyázó Laci levele.** Szerkesztő bácsi kérem én már most nyugodt vagyok és a Misák Pali nagyszámár am, de még mién, mer aszonta nekem hogy minek csufolod te fejevárt, te pestibéka és mondtam neki, nemis igaz, mer fejevárt nagyon helyes város, még sehohse láttam ennyi kofát és piáne pontygrótot, meg szombaton is ojan hercig szamarakat látam a buzapiacon is Misák Pali aszonta ojjé, van ám még tób is fejeváron. Es vasárnap bujókcskást is jácotam a Misák Palival a városába előtt, a lékrúhás bácsik közt és a faszter ojan vói, mintha eset volna az eső. Es tesék nekem megizeni, miér álnak ot azok a bácsik, mer egyiket mekkérdesztem, de az aszonta, hogy nezügi. Es már nem soká leszek fejeváron, mer elgyün a mama.
 Vigyázó Laci.

— **A ligetsori betörő.** Nagykanizsán elfogtak egy gyanús fiatalembert, Németh Géza borbélyegédet, akinél álkulcsokat és egyéb betörőszerszámot találtak. Németh azzal gyanúsítják, hogy ő a ligetsori betörő. Némethet szembesítés végett Székesfehérvárra hozták.

— **Szűkevény óra.** Tóth György Tobak-utcai lakos a vasárnap esti cirkuszi előadás után hiába tapogatta zsebjét, órája sehogy sem akartódzott előkerülni. Még a zsebkendőnek se volt hirtáramva sem, melybe a legény nagyobb biztonság kedvéért beburkolta. Így tehát azt konstátálta Tóth úram, hogy az órát kendővel együtti valamelyik szomszéd megszokta. A valódi tényállás megállapítása végett a rendőrséghez sietett. Tóth úram előadván a történeteket. A rendőrség ezeideig csak nyomát üji a megszökött órát.

— **Lássuk a medvét!** Ez a mondás lett a jelzava vármegyénknek, amely hatósági vadászatot rendezett négy kóbor medvére. A négy medvének négy sárbogárdi ember bukkant a nyomára. Tóth József sárbogárdi lakos harmadmagával Szentágotáról hazafelé igyekezett, mikor egyszerre csak meglátta egy kukoricás mellett két öreg, meg két fiatal medvét, amint játszadozta nagy jókedvükben. A medvék észrevevén a csudálkozó hazafákat, tisztelüket akarták tenni náluk, de a négy polgár a megiszteltetés elől, a csendőrséghez menekült. A kiküldött fegyveres emberek azonban híllt hejéit találták a négy meckónak. A hatóság hajóvadászatot fog rendezni a négy állat kiirtására. Ezt persze őik mondják. Hogy mennyi igazság van a dologban, azt mi nehezen határozhatjuk meg. De erős a gyanúnk, hogy azok a medvék legfeljebb kutyák

voltak. Vagy hogy az atyafak kutyálkodtak egy kicsit s hogy az asszony meg ne tudja a dolgot, kitalálták a medvéről szóló históriát. Nagyon hasonlít a dolog ahhoz, ami pár esztendővel ezelőtt a bicskei oroszlanokkal történt (világosság kedvéért legközelebb írni is kiterünk). A másik gyanu pedig onnan táplálkozik, hogy Sárbogárdon a napokban egy új hirlap indult meg. Talán ez a lap kedveskedett olvasóinak a medvékkel? Hát lap nem amerikai izü história ez? Egy útnak induló lap első számában rögtön medvével szolgál olvasóinak. Nem is eggyel, hanem mindjárt négygyel. Mi várunk és csak azt mondjuk:
 — Lássuk azt a medvét.

— **Főnyársalta a kerítés.** Sipics János temetősi lakosnak kilenc esztendő fiaácskaja vasárnap délután olyan szerencsétlenül esett le az udvarukon lévő eperfáról, hogy a fa alatt vonuló léckerítés karói belelűdtek a hasába. A gyermek jajveszékésére odaszaladtak a házbellek, kiszabadították őt irtózatos helyzetéből és rögtön orvosért küldtek. Kárnik József dr. csakhamar az első segélyben részesíthette Sipics Istvánt, akinek állapota reménytelen, mert a hegyes lécek a tüdejébe is behatoltak.

— **Sanyaru Vendel.** Fehér Vendel vajtai gazdának bökte az oldalát gróf Zichy Aladár szépen rendbe rakott buzája, s a 25-ére virradó éjjelen befogta teheneit s a buza földre tartott. 12 csomót felrakott s hazaszállított. A következő napokban neki is látott a cséplésnek. Nagy meglepetésére a cséplésnél rajta lűttek a csendőrök. Sanyaru képet vágott az öreg s úgy ment a bírósághoz, hogy számat adjon sáfarkodásáról.

— **Állati kegyetlenség.** Kümmel István öreghegyi lakos vasárnap éjszaka hazafelé tartott. Utközben orozva nekitámadt Truksnitz Boldizsár a hával és a védtelen öreget karókkal, majd kövekkel úgy agya-főbe verték, hogy a szerencsétlen embert, akit elborított a vér, menten összeesett. Majd az óra segítségére siető Kümmernének támadtak és őt is megverték. Kümmert a Szent-György kórházba vitték.

— **Betörés — blünder.** A kápolnányéki segélyegylethe a héten bejörték, de mert a Wertheim-kasszát nem tudták megfurni, garas pénz nélkül állottak odább az ismeretlen tettesek, akik mint egyik helybeli lap írja — hihetőleg pesti „csirkészek” voltak. A szerencsétlen „csirkészek” elvihették volna azt a 20 koronát, a mely egyik skatulyában rejtőzködött, de a nobilis betörők az ócska skatulyát félredobták. Ugyancsak őkelmei betörték a református templomba is. A mecenei csendőrség megkezdte a nyomozást.

Liszt és kenyér.

Irta Idem.

(Folytatás.)

A néphit és a babona a kenyérsütésre és kész kenyérré egyaránt kiterjed. Ilyen babonás felfogás, hogy abban a vízben, melyvel a kenyeret azért kenték meg, hogy fényes legyen, utólag a dagasztó nő is megmosdik, mert szép akar lenni. Dagasztás közben, akarmi is történik az utcán, nem szabad a kapu elé állani, mert a boszorkány elrontja azalatt a kenyeret. A kelő tészta és a kemence falára tanácsos három keresztet rajzolni és az így megsütött kenyér minden darabja gyógyító erővel bír betegségekben. A háztartásban a család fő eljogát és tekintélyét a nép az állat is kifejezésre juttatja, hogy a kenyér helye rendszeren a gazda tányérja mellett van és a kenyércsücske őt illeti meg. Megszegés előtt a késsel keresztet kell vetni a kenyér hátára az ördög elűzése céljából. A ki simán szeli a kenyeret, arról azt tartják, hogy azon nap még nem hazudott. A ki a földre ejti kenyerét, tartozik fölvenni, megcsókolni és három Miatyánkot elmondani, mert az Isten különben megbüntet őt és minden elhullatott morzsa egy évi tisztító tüzet von maga után a más világon. A kenyér hejét nem jó lemetszeni, mert az illető nem lesz szerencsés. Fiatal leány ne messen nagy darab kenyeret, mert vén ember lesz az ura. Ha a fiatal lány rosszul szegi meg a kenyeret, büntetésből hét évig nem megy férjhez. A kinek keze után hézag támad a kenyéren, az hazudott, ha pedig a kés

kiesik kezéből, úgy nem éhes az illető. Ha a kenyér metszés közben széttrörik, ez annak a jele, hogy az illető imádkozás nélkül nyúlt a kenyérhez. Ha a kenyér morzsái a torkon megakadnak, valaki megpanaszolta azt. Babonás felfogás végül az is, hogy a tejből aprítandó kenyeret nem szabad késsel metszeni, mert a tehén megbetegszik és véres tejet ad.

Bennünket, magyarokat, a kenyérré vonatkozólag azon legenda is érdekeli, amely magyarországi Szent Erzsébet életének egyik csodás jelenéséhez fűződik. Mint II. Endre leánya, Hermann thüringiai gróf fiának, Lajosnak lett igen fiatalon neje és egész élete a keresztény erények gyakorlásában telt el. Férje igen haragudott reá, hogy mindig a szegények és szenvedők körében látta őt és meg is tiltotta neki, hogy vallásos hajlamait kövesse. Egy alkalommal kenyérszeleteket vitt kőtenyében a szegényeknek, midőn váratlanul férjével találkozott. Kérdésére, hogy mi van a kőtenyben, azt válaszolta, hogy rózsákat szedett és midőn férje a kíváncsiságotól üzelve oda tekintett, az illető tényleg rózsává változott.

Tekintsük most már a kenyérsütés kémiaiáját, illetőleg azt az átalakulást, melyen a liszt keresztül megy, míg kenyér lesz belőle. Mindenki előtt ismeretes, hogy a kenyérsütésnél a megszállt lisztet vízzel és megfelelő mennyiséggel élesztő, vagy kovász jelenlétében összekeverik, megdagasztják, miatt az élesztő, vagy kovász a lisztel egyenletesen keveredik. Ezután állás-közben, főleg meleg helyen, az élesztő hatása megindul, a liszt keményítő-tartalma ez által részben cukorrá, majd alkohollá és szénsavvá élenyül, a miről a konyhaművészet a képződő és szénsav-gáz által föltételezett lukacsok és megduzzadás miatt azt mondja, hogy a kenyér megkelt. A sütőkemencébe tett ily tésztából azután a meleg az alkoholt és szénsavat kihajítja, a hő folytán a keményítő szemcsék megrepednek és a sikkrel egyesülnek. Ugyanekkor a tésztaának külső, a hőnek jobban kitett felületén a keményítő egy része dextrinné és részben caramellé változik, megszilárdul és a kenyér hejét képezi.

Kenyérsütéshez tehát liszt, víz, só, erjesztő és meleg kívánatlik. Nagyon természetes, hogy a kenyér minőségére első sorban is a liszt jósága van befolyással. Emellettük főnőbb, hogy a buza őrlésekor a szemek külső rétege eltávolítottván, vele együtt a sikkér egy része is elvész és így a liszt tápláló értéke kevesebedik. Ideális szempontból azon liszt volna legjobb kenyérsütésre, amely nemcsak a magvak belső részének, hanem a magburok belső felületének összeőrléséből származik a maghéj legkülönb, fás és az emésztést elő nem segítő részek eltávolításával. Jelenleg azonban az őrlés nem így történik. Egyesek, hogy a maghéj sikkértartalmát is értékesítsék, Graham Sylvester módja szerint csak durván őrlék meg a buzát és az így nyert lisztből csakis víz hozzáadásával, tehát só és élesztő nélkül sütnék kenyeret, amely korpa, vagy Graham kenyér néven ismeretes. Igaz, hogy az ilyen durván őrlött liszt sokkal több táperővel bír, mint a bevett szokás szerint készült liszt, azonban már a gyorsított sütés miatt is nem alkalom át az összes tápanyag az emberi szervezet által megkívánt módon az ily kenyéren. E mellett durva szemcsés állat a gyomrot és a beleket igaztja és talán csak akkor volna célszerűen és eredményei használható, ha a gyomor nyelhe működésének emelésére akarunk hatni.

A víz, melyet kenyér sütésnél használnak és a melyet jobbfajta kenyérről részben, vagy egészen is tejjel szokás pótolni, a liszt keményítő szemcséinek megduzzasztásán kívül arra is szolgál, hogy a tészta a kemencében meg ne pörköldjék. A só, mint izjavító szerepel, de egyuttal fertőtlenítő hatása is érvényesül, a meleg helyen való állás, a kelés viszont a keményítő szemcsék megrepedését és a sikkrel való egyesülést eredményezi.

(Folyt. köv.)

Szerkesztői üzenetek.

Vigyázó Lacinak. Hogy mit keresnek azok a bácsik a városába előtt? Semmit. Csak épen jóreggelt kívánnak a jó rendőr bácsinak.